

6. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТ

Наукові праці Лісівничої академії наук України
Proceedings of the Forestry Academy of Sciences of Ukraine

<http://fasu.nltu.edu.ua>
<https://doi.org/10.15421/411813>
Article received 2018.02.13
Article accepted 2018.05.31

ISSN 1991-606X print
ISSN 2616-5015 online
@ ✉ Correspondence author
Ion Dubovich
iondubovici@ukr.net

Gen. Chuprynyk st., 103, Lviv, 79057, Ukraine

УДК [339.92 : 341.23]:[504:379.85]

Особливості транскордонного економіко-правового співробітництва України з Європейським Союзом у сфері екологічного туризму

І. А. Дубовіч¹, О. М. Швайка², Х. Р. Василюшин³, Т. Є. Фомічева⁴

Розглянуто особливості виникнення та формування екологічного туризму. Поява екологічного туризму пов'язана з пошуком належних підходів щодо охорони навколишнього природного середовища та створення умов для реалізації концепції сталого розвитку. Розглянуто важливість розвитку екологічного туризму на прикордонних територіях України та держав-сусідів ЄС. Акцентовано увагу на потенціалі розвитку екологічного туризму в прикордонних регіонах України та ЄС з урахуванням чинника децентралізації управління та самостійності територіальних громад. Обґрунтовано, що транскордонне співробітництво України з державами ЄС у галузі екологічного туризму спрямоване на: підвищення іміджу прикордонних регіонів України і ЄС; поглиблення партнерських відносин між туристичними підприємствами та організаціями не тільки на рівні прикордонних регіонів, але й на рівні України та держав-сусідів загалом; вивчення та впровадження досвіду сусідніх держав для регіонального економіко-правового регулювання та стимулювання екологічного туризму; налагодження контактів з іноземними представництвами, громадськими організаціями тощо. Розроблено пропозиції щодо належного співробітництва на транскордонному рівні між Україною та країнами ЄС у сфері екологічного туризму. Наголошено, що екологічний туризм відіграє важливу роль для соціально-економічного розвитку і підвищення рівня добробуту населення в прикордонних регіонах України та сусідніх держав ЄС. Запропоновано розробити нормативно-правові акти, які би повністю регулювали економіко-правові аспекти розвитку екологічного туризму.

Ключові слова: екологічний туризм; транскордонне співробітництво; сталий економічний розвиток; індустрія туризму; економіко-правове регулювання.

¹ Дубовіч Іон Андрійович – член-кореспондент Лісівничої академії наук України, кандидат географічних наук, спеціаліст з міжнародного права, доцент, завідувач кафедри екологічної економіки. Національний лісотехнічний університет України, вул. генерала Чупринки, 103, м. Львів, 79057, Україна. Тел.: +38-097-215-78-78. E-mail: iondubovici@ukr.net

² Швайка Олександра Миколаївна – доцент кафедри екологічної економіки, кандидат економічних наук. Національний лісотехнічний університет України, вул. генерала Чупринки, 103, м. Львів, 79057, Україна. Тел.: +38-096-444-87-55. E-mail: rurych@ukr.net

³ Василюшин Христина Романівна – асистент кафедри екологічної економіки, кандидат економічних наук. Національний лісотехнічний університет України, вул. генерала Чупринки, 103, м. Львів, 79057, Україна. Тел.: +38-098-392-16-48. E-mail: kvasylushyn@nltu.edu.ua

⁴ Фомічева Тетяна Євгенівна – аспірант кафедри екологічної економіки. Національний лісотехнічний університет України, вул. генерала Чупринки, 103, м. Львів, 79057, Україна. Тел.: +38-067-287-93-40. E-mail: tatyana_fomicheva@ukr.net

Вступ. За останні десятиріччя значення екологічного туризму на прикордонних територіях України та держав-сусідів Європейського Союзу (ЄС) постійно зростає. Екологічний туризм в прикордонних регіонах України є не лише формою організації відпочинку, але й екологічного виховання населення, джерелом поповнення місцевих бюджетів, сприятливою умовою для налагодження добросусідських взаємовідносин між суміжними державами.

Можна переконливо стверджувати, що на прикордонних територіях України та держав-сусідів ЄС екологічний туризм має значні перспективи і відіграє важливу роль для соціально-економічного розвитку та підвищення рівня добробуту населення в регіоні.

Оскільки потреба у відпочинку стимулюється урбанізацією, науково-технічною революцією та загальним підвищенням життєвого рівня людей, то в найближчому майбутньому значення екологічного туризму в Україні і суміжних державах ЄС зростатиме. На відміну від інших видів туризму, які в основному завдають шкоду навколишньому природному середовищу, екологічний туризм покликаний захищати природу. Розвиток екологічного туризму в прикордонних регіонах України та сусідніх країнах ЄС пов'язаний з привабливими перспективами перебудови економіки, що стимулює зростання інших галузей – транспорту, зв'язку, торгівлі, будівництва, сільського господарства, виробництва товарів широкого вжитку тощо.

На сучасному етапі розвитку економіки в прикордонних регіонах, дедалі більшої актуальності набуває необхідність формування системи економіко-правового регулювання екологічного туризму.

Ефективне використання природних ресурсів дає змогу уникнути або звести до мінімуму негативні наслідки від функціонування туристичної індустрії. Реформування туризму і його трансформація до світових стандартів, є стратегічною метою України в рамках інтеграції до ЄС.

Саме тому вивчення сучасного стану та перспективних організаційних форм екологічного туризму в прикордонних регіонах України та її країн-сусідів по ЄС є актуальним завданням. У наш час проблеми розвитку екологічного туризму в прикордонних регіонах України і сусідніх державах ЄС досліджені слабо.

Об'єкт та методи дослідження. *Об'єкт дослідження* – транскордонне економіко-правове співробітництво України з країнами ЄС у сфері екологічного туризму. *Предмет дослідження* – транскордонне економіко-правове співробітництво у сфері екологічного туризму.

Мета роботи – розроблення пропозицій щодо транскордонного економіко-правового співробітництва України з країнами ЄС у сфері екологічного туризму, виявлення основних проблем у цій сфері з урахуванням чинника децентралізації управління та самостійності територіальних громад.

Деякі економіко-правові та методологічні аспекти екологічного туризму висвітлені в наукових

працях низки українських вчених (Bogush, 2008, Getman, 2010, Darmostuk, 2013, Dmytruk, 2009, Novytska, 2013, Sorokina, 2013, Shumlyanska, 2014). Беручи до уваги ці напрацювання, екологічний туризм прикордонних регіонів ми розглядаємо як сукупність соціальних, організаційних, економічних, правових та інших методів, за допомогою яких апроксимуються взаємопов'язані функції для забезпечення сталого розвитку туризму. Перелічені методи доцільно поділити за сферами застосування:

- у соціальній сфері: сприяння працевлаштуванню сільських жителів у галузі екологічного туризму;

- в організаційній сфері: формування позитивного іміджу країни на міжнародному туристичному ринку, сприяння в просуванні туристичного продукту на внутрішній та світовий ринки, а також створення умов для ефективного використання туристичної інфраструктури;

- в економічній сфері: податкове регулювання, кредитування, субсидювання та ін.;

- у правовій сфері: вдосконалення нормативно-правової бази, розвиток методології ліцензування, стандартизації та сертифікації у сфері туризму;

- у науково-освітній сфері: розвиток наукових досліджень еколого-туристичної діяльності, створення інформаційно-аналітичної бази та забезпечення підготовки професійних кадрів для екологічного туризму.

Результати досліджень. Враховуючи природно-ресурсний потенціал, пам'ятки історії, культури та архітектури прикордонних регіонів України та її сусідніх держав ЄС, а також вимоги щодо реалізації концепції сталого економічного розвитку, найперспективнішим видом туризму в цих регіонах є саме екологічний туризм. Останній спрямований, по-перше, на збільшення потоку туристів, по-друге – на розбудову інфраструктури для екологічно орієнтованих видів туризму.

Для розвитку екологічного туризму на прикордонних територіях України і країн ЄС вирішальне значення мають природно-рекреаційні ресурси, історико-культурна спадщина та якість і доступність туристичної інфраструктури. Прикордонні території України характеризуються високою комунікацією у сфері європейської інтеграції. Через прикордонну територію України і країн ЄС проходять автомобільні дороги та залізниці. На цій території функціонує низка музеїв, театрів і кінотеатрів, туристичні бюро, центри туристичної інформації, ботанічні та зоологічні об'єкти тощо. В останні роки у прикордонних областях України і країн ЄС кількість місць для ночівлі та проживання туристів поступово збільшується. Сьогодні існують значні відмінності у взаємовідвідуванні туристів прикордонних територій між Україною і країнами ЄС. Вважаємо, що основними причинами цих явищ є відмінності у рівнях економічного розвитку та заробітної платні в країнах ЄС та України.

Розвиток екологічного туризму в прикордонних регіонах ґрунтується на таких концептуальних положеннях: мінімізація негативного впливу туристів на довкілля; гармонійне поєднання людини, природи та інфраструктури; відвідування рекреаційних ресурсів; освоєння природного різноманіття і людського потенціалу прикордонної території; гарантія збереження природних і культурно-історичних туристичних ресурсів тощо.

Екологічний туризм дає змогу розв'язати чимало існуючих соціально-економічних та правових проблем на прикордонному рівні України та держав-сусідів ЄС, зокрема, стимулювання реалізації сталого економічного розвитку; посилення конкурентоспроможності туристично-рекреаційних послуг як однієї з найбільш перспективних галузей для працевлаштування, що сприяє підвищенню зайнятості населення, а також усуненню соціо-еколого-економічної напруженості у прилеглих до кордону областях; уникнення негативних наслідків масового туризму в прикордонних регіонах завдяки раціональному використанню природних і культурно-історичних туристичних ресурсів; вдосконалення транскордонної організації у виробничій і невиробничій сферах та ін.

Екологічний туризм у прилеглих до кордону областях України та країн ЄС є одним із найбільш перспективних сфер для забезпечення робочих місць у цьому регіоні з урахуванням чинника децентралізації управління та самостійності територіальних громад. У ринкових відносинах України розвиток екологічного туризму вважається одним із найновіших, хоча виникнення та формування цього напрямку у туризмі розпочалося ще в 70-80-х рр. ХХ сторіччя.

Сьогодні трапляються різні підходи щодо визначення поняття «екологічний туризм», серед яких розрізняють: а) життєздатний туризм, чутливий до навколишнього середовища, що передбачає вивчення природного і культурного навколишнього середовища і має на меті покращення стану цього середовища (Golovach, 2010); б) відповідальна подорож в природні території, яка сприяє охороні природи і покращує добробут місцевого населення (Novytska, 2013); в) екологічно відповідальні подорожі та відвідування відносно непорушених природних територій з метою вивчення, милування і дослідження природи та культурних пам'яток, які сприяють збереженню навколишнього середовища, наносять мінімальну шкоду природі і створюють соціально-економічні вигоди місцевому населенню (Novytska, 2013).

На нашу думку, перелічені вище визначення екологічного туризму є неповними та застарілими, хоча загалом несуть і передають його зміст. Враховуючи сучасний стан розвитку туристичної індустрії, а також стан навколишнього природного середовища і стратегію сталого розвитку, доцільно було б подати таке визначення: «Екологічний туризм – один із видів туризму, що базується на екологічній компетентності туриста, основною

метою якого є раціональне використання природних ресурсів та збереження навколишнього природного середовища відповідно до концепції сталого розвитку.

На Всесвітньому саміті з екологічного туризму, який відбувся 19-22 травня 2002 р. у м. Квебек (Канада), була прийнята декларація, в якій подано рекомендації щодо розвитку цього виду туризму у різних країнах світу. У Квебекській декларації з екологічного туризму запропоноване поняття, яке стосується тільки видів туризму, спрямованих на захист навколишнього середовища, визнання й повагу місцевого та корінного населення, культурну й природоохоронну освіту туристів (UNWTO Tourism Highlights, 2013).

У сучасному світі екологічний туризм набуває усе більшого поширення. Причому, темпи зростання популярності екологічного туризму прямо пропорційні темпам зменшення кількості незмінених природних і традиційних культурних ландшафтів (Shumlyanska, 2014).

Варто наголосити, що екологічний туризм поступово починає займати значиму нішу в світовій індустрії туризму. За прогнозами експертів Всесвітньої туристичної організації екологічний туризм буде і надалі розвиватися такими ж високими темпами. І це, насамперед, ефективно вплине на економічний розвиток країн, що розвиваються, які ще не втратили свої безцінні природні ресурси. За деякими оцінками експертів екологічний туризм вже сьогодні займає близько 10% всієї туристичної інфраструктури (Kravchenko, 2004).

Потрібно зазначити, що проблеми у сфері екологічного туризму потребують належного економіко-правового регулювання. Екологічний туризм дає можливість приносити значні доходи, а також зменшити негативний вплив туристичної діяльності на довкілля.

У стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 р. економічний механізм забезпечує дотримання принципів сталого розвитку територій та утримання високого рівня конкурентоспроможності шляхом: а) використання інструментів для формування сприятливих умов для залучення інвестицій у туристичну галузь; б) надання підтримки вітчизняному виробнику туристичної продукції; в) сприяння фінансовому оздоровленню підприємств туристичної галузі; г) впровадження сучасних інформаційних і маркетингових технологій (Strategy of the Tourism..., 2017).

Всі ці механізми прямо і опосередковано можуть бути використані для розвитку екологічного туризму в прикордонних регіонах України та сусідніх держав ЄС. Оскільки прикордонні області України і сусідніх країн ЄС володіють достатніми еколого-туристичними ресурсами, використання яких, поряд із зростаючим попитом на туристичні послуги, призведе до інтенсифікації розвитку інфраструктури, зростання економічної активності, зростання прибутків і поліпшення територіальної організації еколого-туристичної діяльності, то можна виділити

наступні економіко-правові напрями регулювання екологічного туризму:

- забезпечення умов кредитування, субсидювання суб'єктів екологічного туризму, що створені в напрямі пропозиції туристичних послуг;
- пільгове оподаткування суб'єктів екологічного туризму, які здійснюють значний внесок у розвиток внутрішнього і в'їзного туризму;
- фінансування наукових досліджень щодо розроблення екологічних технологій ефективного використання туристично-рекреаційного потенціалу країни;
- бюджетне фінансування програм розвитку екологічного туризму;
- створення сприятливих умов для залучення інвестицій в екологічний туризм та ін.

З підвищенням значення екологічного туризму в економіці країни повинна збільшуватися участь держави в економіко-правовому регулюванні екологічно-туристичної діяльності в прикордонних областях. В Україні ця система має здійснюватись у рамках організаційної структури, що включає три рівні: вищий, середній та початковий (Getman, 2010).

На вищому рівні економіко-правове регулювання в галузі екологічного туризму здійснюється Кабінетом Міністрів України, Державною службою України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Міністерством екології та природних ресурсів, а також Міністерством економічного розвитку і торгівлі України. У вищому законодавчому органі держави – при Верховній Раді України створений спеціальний Комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту і туризму.

Середній рівень представлений центральними органами виконавчої влади: галузевими міністерствами та відомствами, а також місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Початковий рівень представлений різними підприємствами, установами та організаціями, що працюють у сфері екологічного туризму, а також їхніми об'єднаннями, союзами, асоціаціями, спілками тощо.

Вважаємо, що у цей час процес розвитку екологічного туризму на прикордонних територіях України уповільнюється через низку негативних чинників, серед яких: недосконале забезпечення нормативно-правової бази; обмеженість належного асортименту запропонованих послуг; відсутність перспективного комплексного підходу у туристичній сфері; недосконалість інформаційного забезпечення щодо туристичних ресурсів тощо.

Географічне розташування (у центрі Європи) прикордонних з країнами ЄС областей, а також значні природні та інші ресурси, створюють усі умови для розвитку екологічного туризму. Проте розвиток екологічного туризму в прикордонних регіонах України значно відстає від сусідніх держав ЄС, зокрема за рівнем розвитку туристичної інфраструктури та якістю туристичних послуг, що

є серйозною проблемою в цій галузі (Strategy of the Tourism..., 2017).

Фінансово-економічна криза, що загострилася останніми роками внаслідок анексії Автономної Республіки Крим і проведенням антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, призвели до зменшення в'їзного туристичного потоку, відповідно негативно вплинувши на структуру туризму та реалізацію туристичних можливостей країни на внутрішньому і зовнішньому туристичному ринках. Фактично вдвічі зменшилася кількість іноземних туристів. Україна втрачає популярність в туристичній сфері, оскільки у потенційних туристів складається враження повномасштабної війни в країні.

Загострення кризових явищ у сфері туризму та курортів свідчить про необхідність удосконалення державної політики у цій сфері, встановлення пріоритетів і принципів її реалізації, повноважень і компетенції суб'єктів туристичної діяльності, впровадження ефективних організаційно-правових, економічних та інформаційних механізмів розвитку сфери туризму і курортів як високорентабельної галузі національної економіки (Strategy of the Tourism..., 2017).

Існуючі проблеми у сфері екологічного туризму на прикордонній території України та держав ЄС можна вирішити шляхом економіко-правового регулювання. Економіко-правове регулювання екологічного туризму – це сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу органів державної влади на діяльність господарюючих суб'єктів та ринкову кон'юнктуру з метою забезпечення його належних умов функціонування, реалізації державних соціально-економічних пріоритетів та вироблення відповідної концепції розвитку екологічного туризму в країні (Darmostuk, 2013).

До основних нормативно-правових актів, що регулюють транскордонне співробітництво у сфері екологічного туризму в Україні належать: Закон України «Про транскордонне співробітництво» (від 24.06.2004 р.); Закон України «Про туризм» (від 15.09.1995 р.); Закон України «Про курорти» (від 05.10.2000 р.); Указ Президента України «Про День туризму» (від 21.09.1998 р.); Указ Президента України Про заходи щодо забезпечення реалізації державної політики у галузі туризму (від 14.12.2001 р.); Указ Президента України Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні (від 21.02.2007 р.); Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження заходів щодо розвитку іноземного і внутрішнього туризму» (від 27.06.2003 р., ред. від 16.05.2007 р.); Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму і курортів на період до 2026 року» (від 16.03.2017 р.).

Виконавчою владою України затверджено низку постанов, які стосуються питань регулювання туризму. Основними серед них є такі:

- «Про внесення змін до переліку населених пунктів, віднесених до курортних»;

- «Про затвердження Порядку створення і ведення Державного кадастру природних територій курортів»;
- «Про затвердження Державної програми розвитку туризму»;
- «Про затвердження Положення про Державну службу туризму і курортів» (Darmostuk, 2013).

До цього переліку можна також віднести загальні нормативно-правові акти, які певною мірою регулюють відносини у туристичній сфері, в т.ч. Цивільний, Господарський, Податковий, Земельний кодекси та ін.

Поряд з цим, перелічені правові документи лише частково регулюють відносини у сфері розвитку екологічного туризму на базових засадах розвитку туристичної діяльності. На нашу думку, важливим було б введення нормативно-правових актів стосовно екологічного туризму не лише частково, а повністю, в яких відображались би екологічні наповнення, оскільки цей вид туризму, у контексті сталого розвитку, передбачає раціональне використання та відтворення природних ресурсів, охорону довкілля, що обмежує залучення до екологічного туризму природно-промислових видів діяльності та руйнування довкілля. Запровадження екологічного туризму з його належним економіко-правовим регулюванням сприятиме гармонійному поєднанню складових сталого розвитку (екологічній, економічній та соціальній).

У Законі України «Про туризм» зазначено, що екологічний туризм є одним із пріоритетних напрямів розвитку туристичної діяльності. Екологічний туризм сприяє захисту природного довкілля, підвищує екологічну культуру мандрівників, виконує просвітницьку та навчальну функції, дбайливо ставиться до традицій і культури місцевого населення тощо (Law of Ukraine..., 1995).

Державне регулювання туристичної діяльності є одним із механізмів реалізації державної політики в галузі туризму, яка включає в себе комплекс організаційних, соціально-економічних, політико-правових та інших методів, що використовуються парламентами, урядами, державними і громадськими організаціями та установами з метою створення умов для розвитку туристичної галузі в країні (Darmostuk, 2013).

Правове регулювання туристичної діяльності в Україні здійснюється на підставі системи джерел права, основою яких є Конституція України, міжнародно-правові акти про туризм, закони України, комплекс спеціальних підзаконних нормативно-правових актів, які відіграють визначальну роль в організації туристичної діяльності (Dmytruk, 2009).

Отже, перспективи розвитку екологічного туризму на прикордонних територіях України і держав ЄС можуть виявитись успішними внаслідок ефективного транскордонного економіко-правового співробітництва особливо в регіонах з належним потенціалом (природним, інвестиційним, туристичної інфраструктури та ін.). Ефек-

тивне транскордонне співробітництво України з державами ЄС у галузі екологічного туризму сприятиме підвищенню іміджу прикордонних регіонів України і ЄС; поглибленню партнерства між туристичними підприємствами та організаціями не тільки прикордонних регіонів, але й України і сусідніх держав ЄС загалом; вивченню та впровадженню досвіду сусідніх держав для регіонального регулювання та стимулювання екологічного туризму; налагодженню контактів з іноземними представництвами, громадськими організаціями тощо.

Потенціал розвитку екологічного туризму в прикордонних регіонах України та країн ЄС дає підстави стверджувати, що існують значні перспективи в цьому напрямі, однак його сучасний стан не відповідає концепції сталого розвитку.

У прикордонному регіоні України і держав ЄС важливими об'єктами для співпраці та інвестування є готелі, мотелі і хостели, нові реконструйовані бази відпочинку, туристичні комплекси гірсько-лижної спеціалізації, історико-культурні споруди, які передбачається адаптувати для нічліжно-рекреаційних потреб, а також значний спектр рекреаційно-розважальних закладів.

Висновки. Поява у другій половині ХХ ст. екологічного туризму пов'язана з пошуком ефективних підходів до охорони навколишнього природного середовища та створення умов для реалізації концепції сталого розвитку.

Для розвитку екологічного туризму на прикордонних територіях України і держав ЄС вирішальне значення мають природно-рекреаційні ресурси, історико-культурна спадщина та якість і доступність туристичної інфраструктури.

Транскордонне економіко-правове співробітництво України з країнами ЄС в галузі екологічного туризму дасть змогу розв'язати чимало існуючих соціально-економічних та правових проблем на прикордонному рівні України та держав-сусідів ЄС.

У прилеглих до кордону регіонах України та країн ЄС екологічний туризм стає пріоритетним видом туризму, який впливає на систему управління щодо раціонального використання природних ресурсів та охорону довкілля.

Існуючі проблеми у сфері екологічного туризму на прикордонній території України та країн ЄС можна вирішити шляхом економіко-правового регулювання діяльності господарюючих суб'єктів та ринкової кон'юнктури з метою забезпечення належних умов розвитку екологічного туризму та врахуванням чинника децентралізації управління і самостійності територіальних громад.

Напрями подальших досліджень полягають у розвитку моделі транскордонного економіко-правового співробітництва України з Європейським Союзом у сфері екологічного туризму з урахуванням чинника децентралізації управління та підвищення самостійності територіальних громад.

Бібліографічні посилання

- Bogush, L. G. (2008). Ecotourism as a integration vector of socio-economical and ecologic components of sustainable development. – Retrieved from <http://economics-of-nature.net/uploads/arhiv/2008/Bogush.pdf> (in Ukrainian).
- Getman, V. I. (2010). Ecotourism or Ecological Tourism: Theory and Reality. *Native nature*, 3, 24-29 (in Ukrainian).
- Golovach, I. (2010). Analysis of approaches to the definition of ecological tourism. *Slobozhanskyi herald of science and sport*, 1, 12-14 (in Ukrainian).
- Darmostuk, D. G. (2013). State regulation of green tourism in Ukraine. *Public Administration: Theory and Practice*, 2, 166-170. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_2_29 (in Ukrainian).
- Dmytruk, O. Yu. (2009). *Ecotourism: Educational Manual*. Kyiv: Alterpress (in Ukrainian).
- Dmytruk, O. Yu. (2004). *Ecological tourism: modern concepts of management and marketing Educational Manual*. Kyiv: Alterpress (in Ukrainian).
- Law of Ukraine “About Tourism” (1995). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/go/324/95-вр> (in Ukrainian).
- Law of Ukraine “About Transboundary Collaboration” (2004). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-15> (in Ukrainian).
- Kravchenko, N. (2004). Social problems of ecological tourism development. *Problems of activation of recreational activities of the population : proceedings of the 4th Ukrainian scientific and practical conference*, 29-31. Lviv, Ukraine (in Ukrainian).
- Kruchek, O. A. (2010). Ecological tourism as an important factor in the sustainable development of the tourism industry (praxeological aspect). *Scientific Notes of Kyiv University of Tourism, Economy and Law*, 8, 144-158 (in Ukrainian).
- Novytska, S. (2013). Ecological Tourism as a Priority Direction of Sustainable Development of the Tourism Sphere. *The Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: Geography*, 2, 164-169 (in Ukrainian).
- Smoliy, V. A., Fedorchenko, V. K., & Tsybukh, V. I. (2006). *Encyclopedic Dictionary-Guide of Tourism*. Kyiv: Publishing House “Word” (in Ukrainian).
- Sorokina, G. O. (2013). *Ecological tourism*. Luhansk: State Institution “Luhansk Taras Shevchenko National University” (in Ukrainian).
- Strategy of the Tourism and Resorts Development for the Period up to 2026 year (2017). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p> (in Ukrainian).
- Shumlyanska, N. V. (2014). Ecotourism as a form of adherence to the natural and cultural heritage. *Culture of Ukraine*, 47, 108-115 (in Ukrainian).
- Shumlyanska, N.V. (2011). Social and cultural principles of ecological tourism development. *Culture of Ukraine*, 32, 179-188 (in Ukrainian).
- UNWTO Tourism Highlights (2013). Retrieved from <http://mkt.unwto.org>
- Tymchuk, S. (2016). Ecological tourism as a direction of social and economic development of rural territories. *Scientific Herald of the Ternopil National University of Economics*, 1, 35-41 (in Ukrainian).
- Weaver, D. B. (2001). The encyclopedia of ecotourism. Retrieved from <https://www.cabi.org>
- Wood, M. E. (2002). Ecotourism: Principles, Practices & Policies for Sustainability. Retrieved from <http://www.academia.edu>

**Особенности трансграничного
экономико-правового сотрудничества
Украины с Европейским Союзом в сфере
экологического туризма**

И. А. Дубович¹, О. М. Швайка², Х. Р. Василишин³,
Т. Е. Фомичева⁴

Рассмотрены особенности возникновения и формирования экологического туризма. Появление экологического туризма связано с поиском надлежащих подходов по охране окружающей природной среды и созданием условий для реализации концепции устойчивого развития. Поскольку потребность в отдыхе стимулируется урбанизацией, научно-технической революцией и общим повышением жизненного уровня, то в ближайшем будущем значение экологического туризма в Украине все больше будет расти. В отличие от других видов туризма, которые в основном наносят вред окружающей среде, экологический туризм призван защищать природу.

Развитие экологического туризма в приграничных регионах Украины и соседних стран ЕС связано с перспективами перестройки экономики,

¹ Дубович Ион Андреевич – член-корреспондент Лесной академии наук Украины, кандидат географических наук, специалист с международного права, доцент, заведующий кафедрой экологической экономики. Национальный лесотехнический университет Украины, ул. генерала Чупринки, 103, г. Львов, 79057, Украина. Тел.: +38-097-215-78-78. E-mail: iondubovici@ukr.net

² Швайка Александра Николаевна – доцент кафедры экологической экономики, кандидат экономических наук. Национальный лесотехнический университет Украины, ул. генерала Чупринки, 103, г. Львов, 79057, Украина. Тел.: + 38-096-444-87-55. E-mail: rurych@ukr.net

³ Василишин Христина Романовна – ассистент кафедры экологической экономики, кандидат экономических наук. Национальный лесотехнический университет Украины, ул. генерала Чупринки, 103, г. Львов, 79057, Украина. Тел.: +38-098-392-16-48. E-mail: kvasylyshyn@nltu.edu.ua

⁴ Фомичева Татьяна Евгеньевна – аспирант кафедры экологической экономики. Национальный лесотехнический университет Украины, ул. генерала Чупринки, 103, г. Львов, 79057, Украина. Тел.: +38-067-287-93-40. E-mail: tatyana_fomicheva@ukr.net

стимулирует рост других отраслей – транспорта, связи, торговли, строительства, сельского хозяйства, производства товаров широкого потребления и др. Именно поэтому изучение современного состояния и перспективных организационных форм экологического туризма в приграничных регионах Украины и ее стран-соседей по ЕС является актуальной задачей.

Рассмотрены важность развития экологического туризма на приграничных территориях Украины и стран-соседей ЕС, что дает возможность решить немало существующих социально-экономических и правовых проблем, среди которых стимулирование реализации устойчивого экономического развития; усиление конкурентоспособности туристическо-рекреационных услуг как одной из наиболее перспективных отраслей для трудоустройства, что способствует повышению занятости населения, а также устранению социо-эколого-экономической напряженности в прилегающих к границе областях; избежание негативных последствий массового туризма в приграничных регионах, благодаря рациональному использованию природных и культурно-исторических туристских ресурсов; совершенствование трансграничной организации в производственной и непроизводственной сферах и др.

Акцентируется внимание на потенциал развития экологического туризма в приграничных регионах Украины и стран ЕС. Трансграничное сотрудничество Украины с государствами ЕС в области экологического туризма направлено на повышение имиджа приграничных регионов Украины и стран ЕС; углубление партнерских отношений между туристическими предприятиями и организациями не только на уровне приграничных регионов, но и на уровне государств-соседей в целом; изучение и внедрение опыта соседних государств для регионального экономико-правового регулирования и стимулирования экологического туризма; налаживание контактов с иностранными представительскими, общественными организациями и др.

Разработаны предложения по сотрудничеству на трансграничном уровне между Украиной и странами ЕС в сфере экологического туризма. Обосновано, что экологический туризм играет важную роль для социально-экономического развития и повышения уровня благосостояния населения в приграничных регионах Украины и соседних государств ЕС. Предложено разработать и принять нормативно-правовые акты, которые бы полностью регулировали экономико-правовые аспекты развития экологического туризма.

Ключевые слова: экологический туризм; трансграничное сотрудничество; устойчивое развитие; индустрия туризма; экономико-правовое регулирование.

Peculiarities of Ukraine's transboundary economic and legal cooperation with the European Union in the field of ecological tourism

I. Dubovich¹, O. Shvayka², K. Vasylyshyn³,
T. Fomicheva⁴

The attention is paid to the peculiarities of the ecological tourism emergence and formation. The emergence of ecological tourism is associated with the search for appropriate approaches to environmental protection and the creation of conditions for the implementation of the sustainable development concept. Since the need for recreation is stimulated by urbanization, a scientific and technological revolution and a general increase in living standards, the importance of ecological tourism in Ukraine will steadily grow in the future. Unlike other types of tourism, which mainly damage the natural environment, ecological tourism is designed to protect nature.

The attention is also drawn to the fact that ecotourism development in the border regions of Ukraine and neighboring countries of the EU is associated with attractive prospects for restructuring the economy, which stimulates the growth of other sectors: transport, communication, trade, construction, agriculture, production of consumer goods etc. That is why the study of the current state and promising organizational forms of ecological tourism in the border regions of Ukraine and neighboring EU countries is an urgent task.

The importance of the ecological tourism development in the border areas of Ukraine and the EU's neighboring countries is considered, which enables to solve a number of existing social, economic and legal problems. In particular such problems as stimulating the implementation of sustainable economic development; increasing the competitiveness of tourist and recreational services as one of the most perspective sectors of employment, which contributes the increase of employment, as well as elimination

¹ *Ion Dubovich* – Member of the Forestry Academy of Sciences of Ukraine, Candidate of Geographical Sciences, Specialist in International Law, Associate Professor, Head at the Department of Ecological Economics. Ukrainian National Forestry University. General Chuprynka st., 103, Lviv, 79057, Ukraine. Tel.: +38-097-215-78-78. E-mail: iondubovici@ukr.net

² *Oleksandra Shvayka* – Associate Professor at the Department of Ecological Economics. Ukrainian National Forestry University. General Chuprynka st., 103, Lviv, 79057, Ukraine. Tel.: + 38-096-444-87-55. E-mail: rurych@ukr.net

³ *Khrystyna Vasylyshyn* – Assistant Professor at the Department of Ecological Economics, Candidate of Economic Science. Ukrainian National Forestry University. General Chuprynka st., 103, Lviv, 79057, Ukraine. Tel.: +38-098-392-16-48. E-mail: kvasylyshyn@ntu.edu.ua

⁴ *Tatyana Fomicheva* – Postgraduate Student at the Department of Ecological Economics. Ukrainian National Forestry University. General Chuprynka st., 103, Lviv, 79057, Ukraine. Tel.: +38-067-287-93-40. E-mail: tatyana_fomicheva@ukr.net

of social, ecological and economic tensions in the adjacent regions; avoiding the negative consequences of mass tourism in the border regions, mainly due to the sustainable use of natural, cultural and historical touristic resources; improvement of the cross-border organization in the production and non-production sectors, etc.

The article emphasizes the potential of ecological tourism development in the border regions of Ukraine and the EU. It is substantiated that the cross-border cooperation of Ukraine with the EU states in the field of ecological tourism is aimed at: improving the image of the border regions of Ukraine and the EU; deepening partnerships between tourism enterprises and organizations not only at the level of the border regions, but also at the level of the neighbouring countries as a whole; studying and implementing the

experience of neighbouring countries for regional economic and legal regulation, as well as stimulation of ecological tourism; establishing contacts with foreign missions, public organizations, etc. Proposals on proper cooperation at the cross-border level between Ukraine and the EU in the field of ecological tourism are developed. It is substantiated that ecological tourism plays an important role for social and economic development and raising the level of well-being of the population in the border regions of Ukraine and the neighbouring states of the EU. It's proposed to develop and adopt normative legal acts that would fully regulate the economic and legal aspects of the environmental tourism development.

Key words: ecological tourism; cross-border cooperation; sustainable economic development; tourism industry; economic and legal regulation.